

CONSIDERAȚII PRIVIND DIMENSIUNEA ȘI CONSECINȚELE GLOBALIZĂRII

Drd. Andra Găină

The article focuses on the definition, dimensions, consequences and solution strategies of globalization. The Scientists and the public opinion don't agree upon an unique definition of globalization. The dimensions of the globalization are firmly shaped, and we can distinguish among its economical, enviromental, social, cultural and political dimensions. The causes of globalization are the internet, the transportation costs, the end of cold war, the global problems and the trade's liberalization. The consequences of globalization processes are illustrated by the national states' erosion, the social dumping and by differences between poor and rich people. And, finally, solution strategies, global governance, that does not mean a romantic project for an „unique world”, but a realistic response to globalization's challenges, as Franz Nuscheler says. The global Governance tries to provide solution strategies for global problems.

1. Definirea globalizării. Problemele apar în ceea ce privește globalizarea încă din momentul încercării de definire a acestei noțiuni. Oamenii de știință și opinia publică nu au căzut încă de acord asupra unei singure definiții. Și pentru că termenul „globalizare” este într-atât de complex, el trebuie dezbătut mai ales la nivelul conținuturilor sale. Vom aborda și discuta, pentru început, următoarele idei: Aspectul central al dispariției granițelor și consecințele acestui fapt pentru statul național (cuvântul cheie: „eroziune”); Importanța epocală, care este deseori acordată procesului globalizării (în mod analog industrializării); Se pune întrebarea dacă este vorba în acest caz de un proces nou, sau dacă globalizarea există de mai mult timp, procesele doar fiind accelerate începând cu anii 80; Diferențierea făcută între cele două abordări diferite în principiu ale noțiunii de globalizare, și anume, pe de o parte, înțelesul ei într-un sens mai restrâns, economic, și, pe de cealaltă parte, relevanța ei mai largă, ce cuprinde toate legăturile de la nivel social; Elementele comune, vezi mai ales rolul central al interdependenței, al dependenței reciproce, care apare în aproape toate definițiile¹.

2. Dimensiunile globalizării. *Dimensiunile sunt strâns legate.* Atunci când diferențiem dimensiunile, este important să observăm că acestea nu pot fi

¹Bibliografie: Fota C., *Economie internationala*, Ed. Sitech, Craiova, 1996; Hitiris T., *European Union Economics*, Prentice Hall Europe, 1998; Kaplan R., *Eastworld to Tartary*, Random House, 2000; Pirvu Gh., *Economia relatiilor europene*, Ed. Universitaria, Craiova, 2002; Pirvu Gh., *Istoria integrării europene*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003; Rosu H. I., Pirvu Gh., Fratostiteanu C., *Uniunea Europeana, istorici evolutive*, Ed. Universitaria, Craiova, 2003; Soroș, G., *Despre globalizare*, Ed. Polirom, Iași 2002; www.europa.eu.int; www.un.org; www.wto.org; www.imf.org; www.worldbank.org.

delimitate în mod clar una de cealaltă. Astfel - pentru a numi doar un exemplu - problemele globale legate de mediu nu pot fi cercetate izolat nici de dimensiunea "economică" și nici de dimensiunea "politică". Diferitele dimensiuni formează împreună cu "globalizarea" mulțimi de intersecție diferite. Este important de văzut ce anume poate fi subordonat conceptului de globalizare, acesta neepuizându-se în nici un caz în procesele economice, chiar dacă globalizarea economică poate fi un punct de start și o forță motrice semnificativă. La fel de important este și faptul că trebuie să înțelegem că nu totul face parte din procesul de globalizare și că nu totul este determinat în mod decisiv de acesta. Pentru că și globalizarea are limite. Trebuie să ținem cont de acest lucru. Pe de o parte, vorbim de mulțimi de intersecție de dimensiuni diferite, pe de cealaltă, de un concept de forță, utilizat în toate domeniile. Pentru a-i putea determina limitările, trebuie să ne distanțăm de toate acestea.

3. Dimensiunea economică. Exemple în ceea ce privește dimensiunile globalizării pot fi extrase fără probleme din presa de zi cu zi, dimensiunea economică aflându-se de cele mai multe ori pe primul loc (creșterea enormă a comerțului și a investițiilor directe, globalizarea piețelor financiare, producție integrată la nivel trans-național, corporații trans-naționale, competiție la nivel local).

4. Dimensiunea "mediu ambiant". Unele probleme globale, cum ar fi încălzirea atmosferei, gaura din stratul de ozon sau tăierea pădurilor tropicale ilustrează în modul cel mai impresionant fenomenul globalizării, pentru că, în acest caz este vorba în mod cert despre probleme *globale* care necesită o abordare globală. Evident că și în domeniul mediului ambiant există probleme de ordin regional și local, chiar dacă acestea au un caracter ce depășește uneori granițele, cum ar fi poluarea râurilor. Există însă și alte situații, ce nu țin de elemente precum spațiu și timp. De exemplu, supraviețuirea unor state insulare de mici dimensiuni, care au constituit împreună organizația AOSIS și care sunt amenințate la modul cel mai serios de creșterea neconținută a nivelului mării, depinde de comportamentul tuturor oamenilor din lume, și în special al celor din țările industrializate ultra-dezvoltate.

5. Dimensiunea socială. Lumea a devenit un „global village“, rețelele inovatoare de comunicare la mare distanță (chat, e-mail) adăugându-se comunităților tradiționale precum familia sau vecinătatea. Totuși ele nu pot înlocui aceste sfere tradiționale de comunicare, pentru a numi doar un exemplu din cadrul dimensiunii sociale.

7. Dimensiunea culturală. Producțiile hollywoodiene pot fi vizionate peste tot în lume, iar „americanizarea“ culturii mondiale este un fapt incontestabil. Culturile regionale și locale nu dispar însă din această cauză. Din contră: informarea cu privire la aceste culturi este unul din fenomenele secundare ale globalizării.

8. Dimensiunea politică. Politica se confruntă cu probleme majore. Globalizarea și concurența la nivel local limitează spațiul de acțiune al politicilor naționale, multe probleme neputând fi rezolvate corespunzător decât la nivel internațional, respectiv global. Prin urmare trebuie găsite noi forme și arene politice. În acest sens, integrarea europeană este văzută ca un răspuns de succes la provocările globalizării. Politica la nivel regional și național a avut și are în continuare de suferit de pe urma economiei delimitate și dematerializate practicate din ce în ce mai mult la nivel internațional, respectiv global. Capitalismul, factor integrant al statului social, este și el amenințat de acest dezechilibru fundamental. Totuși, nu toate lucrurile care se pun pe seama globalizării sunt și adevărate. De multe ori, politicienii se folosesc de globalizare ca de un țap ispășitor și ca de o arma argumentativă cu multiple întrebunțări. Acest lucru este evident mai ales dacă ne gândim la unele exemple din domeniul politic care nu se intersectează în nici un punct cu globalizarea.

9. Cauzele globalizării. „Dinamica globalizării este controlată de forțele economice, totuși consecințele sale cele mai importante țin de domeniul politic“ (Klaus Müller).

Cele mai des invocate cauze, fără ca lista să fie însă completă sunt: internetul (tehnologia), cheltuielile și viteza de transport, sfârșitul războiului rece, probleme globale (clima, migrație), liberalizare.

Internetul este, din multe puncte de vedere, emblema globalizării. Globalizarea piețelor financiare, transferul unor sume inimaginabile în câteva secunde în jurul globului nu ar fi posibile fără această tehnologie, nici organizarea producției integrate la nivel transnațional.

Scăderea rapidă a *cheltuielilor de transport* se datorează avântului incredibil pe care l-a cunoscut comerțul, un alt element definitoriu al globalizării economice, mărfurile putând fi astfel transportate mult mai rapid.

Sfârșitul Războiului Rece a fost de asemenea deseori indicat ca fiind una din cauzele globalizării. Dacă în conflictul dintre est și vest lumea era împărțită în două tabere care întrețineau puține relații între ele, această delimitare – „Cortina de Fier“ – a căzut în 1989/90. Statele care aparțineau „blocului estic“ s-au deschis în direcția pieții mondiale. Tot mai multe state se încred în democrație și economie de piață ca principii de organizare fundamentale.

Problemele globale au un rol deosebit de important, în special la nivel de conștiință. Dovadă pentru acest lucru nu sunt numai magazinele tip „One World“ din statele industrializate și ultra-dezvoltate. Problemele globale au nevoie însă și de o internaționalizare a politicii, stimulând dezvoltarea unei conștiințe globale. Organizații precum Greenpeace sau Amnesty International, care se dedică unor teme globale precum mediul ambiant sau drepturile omului sunt „Global Players“. Se pot întrezări astfel în mod clar începuturile unei noi societăți globale.

Fără *liberalizarea* comerțului mondial în cadrul GATT, respectiv al OMC, această dezvoltare nu ar fi putut fi posibilă cu adevărat. Criticii fenomenului globalizării precum rețeaua ATTAC atrag tot mai mult atenția asupra faptului că globalizarea nu este un proces inevitabil, ci mai degrabă o urmare a politicii de dereglementare a SUA începută la finele celui de-al Doilea Război Mondial.

10. Consecințele globalizării. Globalizarea ne afectează pe toți în mod direct. În acest context, un rol important îl joacă o evaluare chibzuită a oportunităților și riscurilor pe care le presupune globalizare, distanțându-ne de tendințele actuale de demonizare, sau, dimpotrivă, de preamărire a consecințelor acestui fenomen.

În cazul consecințelor globalizării, dezbaterile publice aduc în prim-plan diverse cuvinte la modă, care trebuie, la rândul lor, chestionate și analizate. Aceste fenomene nu sunt însă noi – ele sunt cunoscute și discutate începând din anii 70 sub termenul de „interdependență” -, procesele s-au accelerat însă, atingând dimensiuni noi atât din punct de vedere calitativ cât și cantitativ. Aceasta este de fapt noutatea adusă de globalizare.

11 Eroziunea statului național. Ea nu dispare și nici nu devine inutilă, așa cum se sugerează în multe comentarii, ci erodează. Apar astfel unele nivele suplimentare la care se pot rezolva problemele - atât superioare cât și inferioare statului național. Granițele nu demult rigide care delimitau teritoriul unei țări, puterea statului și puterea populației devin astfel mai permeabile. Această „eroziune” transpune într-un mod deosebit de avansat în Europa. Aici, statele au transferat asupra unei organizații supranaționale noi de la competențe centrale până la suveranitatea monetară.

12. Dumpingul social. Creșterea capacității de concurență în cadrul competiției globale de la nivelul local, și scăderea implicită a cheltuielilor presupuse de plata asigurărilor sociale (scăzând astfel și cheltuielile salariale suplimentare), este văzută ca o necesitate, în special de către industrie, în timp ce sindicatele avertizează asupra pericolului provenit din așa numitul *dumping social*.

13. Clivaj între bogati și saraci. Cu siguranță că salariații din India câștigă mai puțin decât cei din Europa și că în această privință nu se va schimba mai nimic în viitorul apropiat. Acest lucru conferă întreprinderilor un potențial considerabil de amenințare: ei ar putea să amenințe cu mutarea în „țările mai ieftine”. Dar nici acest raport aparent clar nu ține în fața unei analize mai detaliate. Deciziile cu privire la alegerea locației nu sunt luate numai pe baza cheltuielilor salariale. Acestea existau încă cu mult înainte de a începe discuțiile despre globalizare. Aceste probleme s-au acutizat din pricina globalizării. Asupra acestui fapt încearcă să ne atragă atenția și mișcarea criticilor globalizării, care a reușit să-și atragă între timp un număr considerabil de susținători.

14. Strategii de soluționare - Global Governance. „Capitalismul este un tigru puternic și plin de vlagă, care poate revigora economia – asta dacă a fost mai întâi îmblânzit de instituțiile civile, statale și politice. Globalizarea a eliberat tigru din cușca în care era ținut, dezlănțuind astfel un capitalism „sălbatic“, care, la fel ca un tigru eliberat, s-a reîntors la instinctele sale de a vâna și devora totul“ [Benjamin R. Barber]. Scopul Global Governance este o (re-)îmblânzire a „tigrului“ eliberat de globalizare“. Atunci când problemele încep să capete un caracter din ce în ce mai global, soluționarea lor politică trebuie să devină și ea de ordin „global“. În acest sens există nenumărate proiecte, care vizează inclusiv constituirea unui stat global. Și pentru că acesta rămâne – cel puțin pentru viitorul apropiat – o utopie, și pentru că, după părerea multora, acesta nu este nici măcar de dorit, s-a încercat găsirea unor forme organizaționale noi care să adapteze politica la noua eră a globalizării. În acest scop a fost inventat conceptul de „global governance“. Global governance înseamnă: o conducere a lumii fără un sistem global de conducere, o politică internă la nivel mondial, o politică a noii ordini mondiale, politica în secolul XXI, un concept opus neo-liberalismului, un răspuns la globalizare.

Repartizarea neuniformă a câștigurilor, impozitele neplătite de centrele financiare off-shore, crizele internaționale ca rezultat al unor mișcări de capital speculative, o concurență ruinoasă la nivelul local, din cauza potențialelor amenințări venite din direcția companiilor multinaționale, precum și celelalte consecințe nefaste ale globalizării (economice) pot fi analizate numai în context global, actorii de la toate nivelele trebuind să coopereze. Același lucru este valabil și pentru alte probleme globale, de la efectul de seră sau fenomenul migrației și până la criminalitatea internațională și distribuția armelor de distrugere în masă.

Global governance dorește să umple golul rezultat, deficitul de reglementare, prin cooperarea la nivel internațional – statul păstrându-și însă propriile funcții de reglementare -, dar și prin constituirea unor noi forme politice. Global Governance nu este un proiect romantic pentru o „lume unică“, ci un răspuns realist la provocările globalizării“, astfel argumentează Franz Nuscheler. Global Governance încearcă să găsească strategii de soluționare ale problemelor globale.